

PRAWNO-PODATKOWE REGULACJE DOTYCZĄCE
DZIAŁALNOŚCI MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW

ANALIZA PRAWA UNII EUROPEJSKIEJ ORAZ WYBRANYCH KRAJÓW ŚWIATA

JAKUB BIŃKOWSKI

— WARSZAWA 2014 —

PRAWNO-PODATKOWE REGULACJE DOTYCZĄCE
DZIAŁALNOŚCI MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW

ANALIZA PRAWA UNII EUROPEJSKIEJ ORAZ WYBRANYCH KRAJÓW ŚWIATA

JAKUB BIŃKOWSKI

————— WARSZAWA 2014 —————

POSTULATY ZPP

Bogactwo bierze się z pracy. Kapitał czy ziemia, póki nie zostają ożywione pracą, są martwe. W związku z tym należy dążyć do tego, aby jak najwięcej ludzi mogło w Polsce pracować. Nie osiągniemy tego bez radykalnych zmian struktury opodatkowania oraz uproszczenia prawa w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej.

Przed wszystkim należy:

- powołać podległą premierowi komisję „EU+0”, pozwalającą wyeliminować z polskiego prawa przepisy, które nie są wymagane przez Unię Europejską;
- zmienić charakter sądownictwa gospodarczego na arbitrażowy, podzielić sprawy na małe i duże, a te pierwsze rozstrzygać według bardzo prostej i szybkiej procedury;
- wprowadzić zaskarżalność decyzji urzędników w systemie arbitrażowym z zastosowaniem podziału na małe i duże sprawy oraz rozstrzygnięcie tych pierwszych według bardzo prostej i szybkiej procedury;
- przywrócić tzw. ustawę Wilczka (poza przepisami niezgodnymi z prawem UE, jak np. konieczność uzyskiwania zgody ministra na działalność firm zagranicznych w Polsce);
- zmienić strukturę opodatkowania:
 - a. zamiast ZUS i podatku dochodowego wprowadzić opłacany u źródła podatek od funduszu płac w wysokości 20% (lub 45% dla osób, które nie zrezygnują z praw nabytych w ZUS);
 - b. wprowadzić jednolity VAT w wysokości około 25% (z planem jego obniżania do 15%);
 - c. wprowadzić ryczałtowy podatek od prowadzenia działalności gospodarczej w wysokości około 1 000 PLN miesięcznie – z dobrowolnością udziału w systemie VAT;
 - d. wprowadzić zryczałtowany podatek CIT w wysokości 2% od sprzedaży (z planem jego obniżenia do 0.75%);
 - e. wprowadzić 30% podatek kapitałowy (z planem jego obniżania do 20%);
 - f. wprowadzić 5% podatek od sprzedaży bezpośredniej dla rolników.

Obniżki podatków do stanu docelowego powinny nastąpić w ciągu 10 lat.

- wprowadzić emeryturę obywatelską z poszanowaniem praw nabytych dla uczestników systemu ZUS, którzy dobrowolnie nie zrezygnują z tego systemu;
- w miejsce różnych urzędów – przekształcić ZUS w Agencję Rozliczeniową Skarbu Państwa, która jako jedyna zajmie się poborem podatków;
- przeprowadzić gruntowną reformę finansów publicznych, tak żeby dostosować wydatki państwa do jego dochodów i nie być w tym zakresie na niechlubnym 145. miejscu na świecie.

Jeśli chcemy być krajem zamożnym, powyższe zmiany uważamy za konieczne.

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	5
2. Małe i średnie przedsiębiorstwa – informacje wstępne	5
3. Małe i średnie przedsiębiorstwa w Unii Europejskiej	6
3.1. Definicje mikro, małego i średniego przedsiębiorstwa	6
3.2. Europejska Karta Małych Przedsiębiorstw	7
3.3. Small Business Act	8
3.4. Małe i średnie przedsiębiorstwa w Unii Europejskiej – statystyki	9
4. Małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce	10
4.1. Charakterystyka i znaczenie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce	10
4.2. Bariery rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce	11
4.3. Podatek od towarów i usług (VAT)	11
4.4. Podatek dochodowy od osób prawnych (CIT) oraz podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT)	13
4.5. Polska biurokracja jako przeszkoda w rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw	15
5. Małe i średnie przedsiębiorstwa w Singapurze	16
6. Małe i średnie przedsiębiorstwa w krajach europejskich	17
7. Podsumowanie	19

1. Wstęp

Tematem niniejszego opracowania są regulacje prawno-podatkowe dotyczące działalności małych i średnich przedsiębiorstw. Na początku szczegółowo przedstawione zostaną akty prawne na poziomie Unii Europejskiej, jako że od 2004 roku stanowią one kontekst wszelkich regulacji polskich. Następnie zreferowany zostanie polski stan prawny, zdiagnozowane zostaną zagadnienia problematyczne oraz przytoczone będą pojawiające się w przestrzeni publicznej propozycje zmian, mające na celu poprawienie sytuacji małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. W dalszej kolejności omówione zostaną regulacje innych krajów świata, ze szczególnym naciskiem na przykład Singapuru, jako kraju, który jeszcze w latach 80. był kilkukrotnie biedniejszy niż duża część państw europejskich, a dzisiaj znacznie je wyprzedza¹.

Należy pamiętać, że małe i średnie przedsiębiorstwa funkcjonują w różnych, a w ramach UE tylko w niewielkim stopniu zharmonizowanych, systemach podatkowych, których szczegółowe omówienie przekracza ramy niniejszego opracowania. W związku z tym przedstawione poniżej zagadnienia będą odnosić się jedynie do regulacji dotyczących ściśle małych i średnich przedsiębiorstw, a niezwiązane z ich działalnością aspekty systemów podatkowych, poruszane będą tylko w razie konieczności.

2. Małe i średnie przedsiębiorstwa – informacje wstępne

W obiegowej opinii, o kondycji gospodarki kraju lub regionu świadczy kondycja dużych przedsiębiorstw, działających na jego terenie. Dobitnie świadczy o tym fakt, że to pod ich kątem tworzy się prawo i konstruuje system podatkowy. Jak jednak wskazuje się w wielu opracowaniach, w latach 70. XX wieku dokonał się gwałtowny wzrost znaczenia małych i średnich przedsiębiorstw dla gospodarek europejskich i światowych. Wśród głównych przyczyn tego zjawiska wymienia się przede wszystkim:

- rozwój sektora usług;
- zmiany w gustach i preferencjach konsumentów, co wespół z generalnym wzbogaceniem się społeczeństwa wpłynęło na coraz większe zapotrzebowanie na produkty zindywidualizowane;
- spadek międzynarodowej konkurencyjności dużych firm².

Ponadto małe i średnie przedsiębiorstwa cechuje szereg atrybutów, które wpływają na ich coraz większą przewagę względem dużych korporacji. Najczęściej wymienianą zaletą małych i średnich przedsiębiorstw jest ich elastyczność. Ze względu na brak zbiurokratyzowanej struktury organizacyjnej, szybko reagują one na zmieniające się tendencje rynkowe, łatwiej wykorzystują okazje, efektywniej eksploatują wiedzę i doświadczenie ekspertów³. Małe i średnie przedsiębiorstwa często określane są wobec tego jako kręgosłup nowoczesnych gospodarek.

1 Dane Banku Światowego: w 1980 roku PKB per capita wynosiło dla Singapuru 4,900 \$ (dla porównania Austria- ponad 10,000 \$, Francja- 12 500 \$), co stanowiło 43 wynik na świecie. W 2012 roku było to już ponad 51 000 \$ (Austria- prawie 47 000\$, Francja- ponad 39 000 \$), co stanowi 12 wynik na świecie.

2 Rafał Majewski- Ewolucja definiowania małych i średnich przedsiębiorstw w Unii Europejskiej, w: Studenckie Prace Prawnicze, Administratywistyczne i Ekonomiczne, praca zbiorowa pod redakcją M. Winiarskiego, dostępne w Internecie pod adresem: <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/docmetadata?id=34850&from=publication>

3 Łukasz Żabski- Rola sektora małych i średnich przedsiębiorstw w gospodarce, dostępne w Internecie pod adresem: http://www.researchgate.net/profile/ukasz_Zabski/publication/215651531_ROLA_SEKTORA_MAYCH_I_REDNIICH_PRZEDSIORSTW_W_GOSPODARCE/file/d08cf1f1a45fac32893fc83d727a0cef.pdf

3. Małe i średnie przedsiębiorstwa w Unii Europejskiej

3.1. Na wstępie warto zaznaczyć, iż działania podejmowane przez Unię Europejską w dziedzinie funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw, mają przede wszystkim funkcję nacisku na państwa członkowskie. Jest tak, ponieważ poza częściową harmonizacją podatku od towarów i usług (VAT) i decyzjami dotyczącymi podatku akcyzowego, system podatkowy oraz warunki prowadzenia działalności gospodarczej determinowane są przez krajowe rządy i parlamenty⁴. Najbardziej podstawowym z unijnych przepisów dotyczącym małych i średnich przedsiębiorstw jest art. 173 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej⁵:

■ Art. 173 TUE

1. Unia i Państwa Członkowskie czuwają nad zapewnieniem warunków niezbędnych dla konkurencyjności przemysłu Unii.

W tym celu, zgodnie z systemem wolnych i konkurencyjnych rynków, ich działania zmierzają do: (...)

- wspierania środowiska sprzyjającego inicjatywom i rozwojowi przedsiębiorstw w całej Unii, a zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw.

Przepis powyższy stanowi klauzulę generalną, zobowiązującą instytucje Unii Europejskiej oraz kraje członkowskie do podejmowania działań mających na celu wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw. O jego wadze świadczy fakt, iż jest on częścią prawa pierwotnego, wobec tego dominuje nad wszystkimi innymi źródłami prawa i podlega szczególnej ochronie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

By przejść do rozróżnienia przedsiębiorstw ze względu na ich wielkość, należy najpierw ustalić definicję przedsiębiorstwa jako takiego. Ta, w prawie Unii Europejskiej, jest stosunkowo szeroka:

■ **Przedsiębiorstwo** – podmiot prowadzący działalność gospodarczą bez względu na jego formę prawną⁶.

Na poziomie unijnym, małe i średnie przedsiębiorstwa wyodrębniane są poprzez kryterium zatrudnienia, wielkości obrotu i bilansu rocznego. Pierwsza wspólna definicja małych i średnich przedsiębiorstw zawarta była w zaleceniu Komisji 96/280/WE z dnia 3 kwietnia 1996. Z racji na zmieniające się okoliczności gospodarcze, w tym stopę inflacji, definicje te wymagały po kilku latach uaktualnienia i dostosowania do realiów ekonomicznych. Od 1 stycznia 2005 roku obowiązują więc nowe definicje, zawarte w zaleceniu Komisji 2003/361/WE z dnia 6 maja 2003⁷. Obejmuje ono rozróżnienie na mikroprzedsiębiorstwa, małe przedsiębiorstwa i średnie przedsiębiorstwa:

4 „Rządy poszczególnych krajów odpowiadają za pobieranie podatków i ustalanie stawek podatkowych. Dlatego też o tym, ile zapłacisz podatku decyduje rząd twojego kraju, a nie UE.”, źródło cytatu: http://europa.eu/pol/tax/index_pl.htm

5 Tekst dostępny w Internecie pod adresem: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2010.083.01.0001.01.POL#C_2010083PL.01001301

6 Poradnik Komisji Europejskiej dotyczący nowych definicji MŚP, dostępny w Internecie pod adresem: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/sme_definition/sme_user_guide_pl.pdf

7 Dostępne w Internecie pod adresem: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32003H0361>

- **Mikroprzedsiębiorstwo** – przedsiębiorstwo zatrudniające mniej niż 10 pracowników i którego roczny obrót lub całkowity bilans roczny nie przekracza 2 milionów euro.
- Małe przedsiębiorstwo** – przedsiębiorstwo zatrudniające mniej niż 50 pracowników i którego roczny obrót lub całkowity bilans roczny nie przekracza 10 milionów euro.
- Średnie przedsiębiorstwo** – przedsiębiorstwo zatrudniające mniej niż 250 pracowników i którego roczny obrót nie przekracza 50 milionów euro lub całkowity bilans roczny nie przekracza 43 milionów euro.

Ponadto przy ocenie czy dane przedsiębiorstwo wchodzi w zakres definicji przedsiębiorstwa małego, średniego lub mikroprzedsiębiorstwa, bierze się pod uwagę jego relacje z innymi podmiotami gospodarczymi. W związku z tym wyszczególnione są przedsiębiorstwa niezależne, partnerskie i związane.

PRZEDSIĘBIORSTWO NIEZALEŻNE	PRZEDSIĘBIORSTWO PARTNERSKIE	PRZEDSIĘBIORSTWO ZWIĄZANE
nie posiada udziałów w innych przedsiębiorstwach, a inne przedsiębiorstwa nie posiadają w nim udziału	posiada 25% lub więcej kapitału lub głosów w innym przedsiębiorstwie, inne przedsiębiorstwo posiada w nim 25% lub więcej kapitału lub głosów	posiada większość głosów przysługujących udziałowcom lub wspólnikom w innym przedsiębiorstwie
lub	nie jest związane z innym przedsiębiorstwem	ma prawo wyznaczać/odwoływać członków organu innego przedsiębiorstwa/ wywierać dominujący wpływ na inne przedsiębiorstwo/ kontrolować samodzielnie większość głosów
posiada poniżej 25% kapitału lub głosów (liczy się większa wielkość) w innym przedsiębiorstwie, inne przedsiębiorstwa posiadają w nim poniżej 25% kapitału lub głosów		

Dodatkowo przedsiębiorstwo nie może być uznane za małe lub średnie, jeśli przynajmniej 25% jego kapitału lub głosów jest bezpośrednio lub pośrednio kontrolowane przez jakikolwiek podmiot publiczny.

Powyższe rozróżnienie jest istotne przy określaniu czy dane przedsiębiorstwo stanowi mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwo w świetle prawa unijnego. Jeśli przedsiębiorstwo jest partnerskie, wówczas do liczby zatrudnionych w nim ludzi i wielkości rocznego obrotu/bilansu, należy dodać odpowiadającą procentowym udziałom w drugim przedsiębiorstwie część tych wielkości z drugiego przedsiębiorstwa. Odpowiednio, jeśli przedsiębiorstwo jest związane, to jego dane należy zsumować z danymi przedsiębiorstwa związanego.

3.2. Główne cele i założenia unijnej polityki w zakresie wspierania małych i średnich przedsiębiorstw określają dwa dokumenty: Europejska Karta Małych Przedsiębiorstw oraz Small Business Act.

Europejska Karta Małych Przedsiębiorstw⁸ została przyjęta jako III załącznik do wniosków z posiedzenia Rady Europejskiej w Santa Maria da Feira, w dniach 19-20 czerwca 2000 roku. Odwołano się w niej do zasady „think small first” („najpierw myśl na małą skalę”), która w zamierzeniu stanowić miała *credo* działań unijnych instytucji:

⁸ Dostępna w Internecie pod adresem: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/charter/docs/charter_pl.pdf

■ „(...) Małe przedsiębiorstwa należy postrzegać jako główną siłę napędową innowacji, zatrudnienia oraz społecznej i lokalnej integracji w Europie. Wynika z tego potrzeba stworzenia możliwie najlepszego środowiska dla małych przedsiębiorstw i przedsiębiorczości”.

Główną treść Europejskiej Karty Małych Przedsiębiorców stanowi dziesięć kluczowych założeń, do których spełnienia powinna dążyć Unia Europejska. Z punktu widzenia prawnego, podatkowego i faktycznego, najważniejsze są trzy z nich:

■ Mniejsze koszty i szybsze rozpoczęcie działalności

Koszty rozpoczęcia działalności na terenie Unii Europejskiej powinny stawać się najbardziej konkurencyjne (najniższe) na świecie. Należy rozszerzyć możliwości rejestracji przedsiębiorstwa przez Internet, a państwa, które w powyższych dziedzinach negatywnie odstają od reszty, należy zachęcać, by równały do najlepszych.

■ Sprawniejsze ustawodawstwo i lepsze przepisy

W tym punkcie zawiera się postulat kontroli nowych regulacji unijnych i krajowych pod kątem ich wpływu na działalność małych i średnich przedsiębiorstw. Ponadto we wszystkich możliwych przypadkach przepisy takie należy maksymalnie uprościć i formułować je w sposób dogodny i przyjazny dla użytkowników. Pojawia się tu również propozycja, by małe przedsiębiorstwa były zwalniane z niektórych, nazbyt je obciążających, regulacji.

■ Przyjaźniejsze opodatkowanie

Systemy podatkowe należy tak dostosować, aby nagradzać sukcesy, zachęcać do rozpoczynania działalności, wspierać ekspansję małych przedsiębiorstw i tworzenie miejsc pracy, a także, aby ułatwiać tworzenie i zachowanie ciągłości małych przedsiębiorstw.

3.3. Wydaje się uczciwym spostrzeżenie, iż wymienione powyżej założenia mają charakter dość ogólny, co potęguje tylko fakt, że ich charakter jest głównie polityczny. Dokumentem, który w pewnym stopniu konkretyzuje niektóre postulaty wywiedzione z Europejskiej Karty Małych Przedsiębiorstw jest Small Business Act⁹.

Zawartość merytoryczna tego dokumentu jest zróżnicowana. Zawiera on diagnozę problemów, z jakimi styka się europejski sektor małych i średnich przedsiębiorstw oraz, analogicznie do Europejskiej Karty Małych Przedsiębiorstw, wyszczególnia dziesięć kluczowych dla europejskiej przedsiębiorczości punktów. W odróżnieniu jednak od swojego poprzednika, Small Business Act zawiera przykłady przekładania ogólnych celów na konkretne działania.

Przeprowadzona w rozdziale drugim analiza tekstu wykazuje, iż unijne MŚP cechują się mniejszą produktywnością i wolniejszym wzrostem, niż ich odpowiedniki w Stanach Zjednoczonych. Okazuje się, że w Stanach Zjednoczonych przedsiębiorstwa z sektora małych i średnich w ciągu

⁹ Dostępny w Internecie pod adresem: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/ALL/?uri=CELEX:52008DC0394>

pierwszych siedmiu lat działalności zwiększają zatrudnienie średnio o około 60%. W Europie odsetek ten wynosi 10-20%. Przyczynami są nieprawidłowości w funkcjonowaniu rynków krajowych, które utrudniają uwolnienie potencjału małych i średnich przedsiębiorstw.

■ „Przyjazne nastawienie wobec MŚP powinno należeć do głównego nurtu polityki, odzwierciedlając założenie, że przepisy muszą szanować poglądy większości tych, którzy będą z nich korzystać”.

Small Business Act

Jednym z najważniejszych punktów zawartych w Small Business Act wydaje się być punkt III, brzmiący:

■ „UE i państwa członkowskie powinny opracować przepisy zgodnie z zasadą „najpierw myśl na małą skalę”, biorąc pod uwagę specyfikę MŚP przy opracowywaniu prawodawstwa, a także uprościć istniejące otoczenie regulacyjne”.

Punkt ten znajduje swoje uzasadnienie w statystykach. Okazuje się, że koszt obciążeń administracyjnych małych i średnich przedsiębiorstw jest nawet dziesięciokrotnie wyższy, niż w wypadku dużych firm, a zdaniem aż 36% małych i średnich przedsiębiorców, biurokracja stanowi poważną przeszkodę dla ich rozwoju. By urzeczywistnić cel zawarty w powyższym punkcie, Komisja Europejska wzywa państwa członkowskie do następujących działań:

- dokładna ocena wpływu przyszłych działań legislacyjnych i administracyjnych na działalność MŚP, uwzględnienie jej wyników;
- przeprowadzanie przynajmniej ośmiotygodniowych konsultacji z przedstawicielami MŚP przed przyjęciem wszelkich środków legislacyjnych mających wpływ na działalność małych i średnich przedsiębiorstw;
- wykorzystywanie szczególnych środków prawnych, mogących usprawnić i polepszyć warunki działania MŚP (odstępstwa od szczególnych wymogów, zwolnienia, okresy przejściowe); korzystanie z przepisów dotyczących elastyczności w odniesieniu do MŚP przy wdrażaniu prawodawstwa unijnego.

Ponadto wzywa się państwa członkowskie do maksymalnego uproszczenia i przyspieszenia procedury zakładania działalności gospodarczej oraz obniżenia jej kosztów.

3.4. Na terenie Unii Europejskiej funkcjonuje ponad 20 milionów małych i średnich przedsiębiorstw, z czego 92% stanowią mikroprzedsiębiorstwa¹⁰.

	MIKRO	MAŁE	ŚREDNIE	MŚP
ILOŚĆ (%)	92,1	6,6	1,1	99,8
ZATRUDNIENIE (%)	28,7	20,5	17,3	66,5
WARTOŚĆ DODANA BRUTTO (%)	21,1	18,3	18,3	57,6

Jak widać sektor małych i średnich przedsiębiorstw stanowi aż 99,8% wszystkich przedsiębiorstw w Unii Europejskiej, zatrudnia 66,5% osób pracujących i wytwarza 57,6% wartości dodanej brutto. Stanowi więc bardzo ważny element gospodarki europejskiej.

¹⁰ Dane statystyczne, dotyczące działalności MŚP w Unii Europejskiej, pochodzą z raportu „Annual Report on European SMEs 2012/2013” wykonanego na zlecenie Komisji Europejskiej, dostępnego w Internecie pod adresem: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/supporting-documents/2013/annual-report-smes-2013_en.pdf

4. Małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce

4.1. Małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią rdzeń polskiej gospodarki. 9 milionów Polaków pracuje w przedsiębiorstwach. Ponad 70% z nich to pracownicy małych i średnich przedsiębiorstw¹¹.

ZATRUDNIENIE W POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTWACH

Ogółem przedsiębiorstwa w Polsce wytwarzają blisko trzy czwarte produktu krajowego brutto (71,8%), z czego duże przedsiębiorstwa wytwarzają 24,5%. Z tej statystyki wynika, że sektor małych i średnich przedsiębiorstw wytwarza aż 47,3% polskiego PKB, co ilustruje poniższy wykres.

UDZIAŁ PRZEDSIĘBIORSTW W TWORZENIU POLSKIEGO PKB

Na działalność polskich małych i średnich przedsiębiorstw warto spojrzeć przez pryzmat ich udziału w krajowym eksporcie. Bazując na dokumencie Biura Analiz Sejmowych możemy oszacować udział małych i średnich przedsiębiorstw w eksporcie i wartość tego eksportu. Warto jednak zaznaczyć, że w wyżej wymienionym dokumencie brano pod uwagę działalność przedsiębiorców zatrudniających powyżej 9 osób, w związku z tym wykluczono z tych obliczeń kategorię mikroprzedsiębiorstw.

Z analizy wynika, że mali i średni przedsiębiorcy stanowią blisko 90% (dokładnie 87,8%) ogółu eksporterów. Istotnym wydaje się być fakt, że zaledwie 29,5% małych i średnich przedsiębiorstw zajmuje się eksportem. W związku z tym należy wysnuć wniosek, że 29,5% małych i średnich przedsiębiorstw stanowi 87,8% ogółu polskich eksporterów.

UDZIAŁ POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW W EKSPORCIE

¹¹ Źródłem dla podawanych w tym podrozdziale danych jest „Raport o stanie małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2011-2012” Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, dostępny w Internecie pod adresem: <http://www.parp.gov.pl/files/74/81/626/18670.pdf>

Okazuje się jednak, iż pod względem wartości dodanej brutto przez przeciętne polskie przedsiębiorstwo danej wielkości, Polska wypada o wiele gorzej niż kraje Unii Europejskiej. Największa dysproporcja dotyczy mikroprzedsiębiorstw. Przeciętne polskie przedsiębiorstwo tej klasy wytwarza zaledwie jedną trzecią wartości dodanej brutto wytworzonej przez porównywalne przeciętne przedsiębiorstwo europejskie. Najlepiej jest w sektorze małych przedsiębiorstw (przeciętne polskie małe przedsiębiorstwo wytwarza 55% wartości dodanej brutto wytworzonej przez porównywalne przedsiębiorstwo europejskie).

Mimo powyższej statystyki, Polacy stanowią jeden z najbardziej przedsiębiorczych narodów Europy – pod względem ilości przedsiębiorstw jesteśmy szóstą gospodarką Unii Europejskiej. Warto też zauważyć, że mikroprzedsiębiorstwa generalnie lepiej niż inne poradziły sobie z kryzysem gospodarczym. Gdy inne, większe firmy, notowały spadki nakładów inwestycyjnych (rok 2010), wzrost nakładów inwestycyjnych mikroprzedsiębiorstw był mniej więcej stały i wynosił ok. 10% w skali roku.

Godnym uwagi faktem jest też duża frustracja wśród przedsiębiorców z sektora małych i średnich, wykazana w badaniach¹². Okazuje się, że w stosunku do lat 90. polscy właściciele małych i średnich przedsiębiorstw, mimo sukcesów finansowych, stosunkowo wysokiej zamożności i osiągniętego sukcesu, czują się sfrustrowani. Powszechnie jest odczucie, że regulacje prawne są tworzone pod wielkie korporacje. 82% małych przedsiębiorców twierdzi, że obca jest im grupa prezesów dużych firm zagranicznych działających w Polsce, 71% badanych sądzi, że obca jest im nawet grupa właścicieli polskich przedsiębiorstw prywatnych. Wśród większości panuje przekonanie, że żeruje się na ich ciężkiej pracy, a wielkie korporacje cieszą się przywilejami podatkowymi i łatwiejszym dostępem do zamówień publicznych.

Reasumując, mimo, że małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią zdecydowaną większość działających w Polsce i eksportujących przedsiębiorstw, odpowiadając za wytworzenie istotnej części produktu krajowego brutto i zatrudnienie znacznej liczby ludzi, sami przedsiębiorcy mają wrażenie dyskryminacji, poprzez prawne faworyzowanie dużych firm. Mimo to Polacy wciąż wykazują się przedsiębiorczością, zakładając coraz więcej działalności gospodarczych.

4.2. Interesującym faktem jest rozbieżność między tym, gdzie główne bariery rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw widzą sami przedsiębiorcy, a gdzie politycy. Z wypowiedzi polityków w mediach można wysnuć wniosek, że główną przeszkodą dla małych i średnich przedsiębiorców są problemy ze zdobyciem kapitału oraz brak *know-how*¹³. Z badań przeprowadzonych wśród małych i średnich przedsiębiorców, a cytowanych przez Biuro Analiz Sejmowych w dokumencie pt. „Bariery rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce”¹⁴, wynikają inne wnioski. Wśród głównych czynników wpływających negatywnie na rozwój firmy i jej sytuację ekonomiczną znajduje się m.in. brak przejrzystości podatków pośrednich (dla blisko 80% ankietowanych VAT stanowi utrudnienie), brak przejrzystości systemu podatków dochodowych i ich stawki. Dla blisko 60% ankietowanych utrudnieniem są procedury administracyjne. Wydaje się więc uzasadnione krótkie zreferowanie tych kluczowych dla polskiego przedsiębiorcy obszarów.

4.3. Zgodnie z wynikami badań, głównym problemem polskich małych i średnich przedsiębiorców jest nieprzejrzystość i poziom skomplikowania podatku od towarów i usług. Sama ustawa

¹² Tezy i dane w tym akapicie zaczerpnięte z wywiadu z prof. Juliuszem Gardawskim, dostępnego w Internecie pod adresem: <http://edgp.gazetaprawna.pl/index.php?act=mprasa&sub=article&id=459779&mode=html&z=65>

¹³ Teza postawiona również w dokumencie Ministerstwa Gospodarki i Pracy z 2005 roku, dostępnego w Internecie pod adresem: http://www.nsr.gov.pl/NR/rdonlyres/84A13CC9-18B9-4DFD-8100-552D8B1C83ED/13188/o_kfk_agera1.doc

¹⁴ Dostępny w Internecie pod adresem: [http://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/C5322ED5A2F2D077C12573F400399B54/\\$file/infos_028.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/C5322ED5A2F2D077C12573F400399B54/$file/infos_028.pdf)

o podatku od towarów i usług, od momentu uchwalenia w 2004 roku była zmieniana ponad 40 razy. Warto jednak zaznaczyć, że zmiany przepisów dotyczących podatku VAT dokonuje się nie tylko poprzez bezpośrednią nowelizację ustawy o podatku od towarów i usług, ale również przez zmiany innych ustaw, co czyni śledzenie tych zmian niebywale trudnym zadaniem¹⁵. Wpływa to zdecydowanie negatywnie na pewność prawa, znacznie zwiększając ryzyko prowadzenia działalności gospodarczej.

Sama wysokość podstawowej stawki podatku od towarów i usług, teoretycznie jest obszarem zainteresowania konsumentów (zjawisko przerzucalności podatku), jednak należy poruszyć i ten temat, jako że zdecydowanie może wywierać pośredni wpływ na kondycję samych przedsiębiorstw. W Polsce podstawowa stawka podatku od towarów i usług wynosi obecnie 23%, co jest stawką wyższą, niż w wielu krajach Unii Europejskiej. Według prawa unijnego¹⁶, podstawowa stawka podatku od towarów i usług państwa członkowskiego nie może być niższa niż 15%. W związku z tym, na gruncie naszych zobowiązań wobec Unii Europejskiej, nie ma przeszkód, by obniżyć podstawową stawkę VAT nawet o 8%.

MINIMALNA STAWKA VAT W UE	PAŃSTWO	STAWKA VAT*
15%	Luksemburg	15%
	Francja	19,6%
	Estonia	20%
	Cypr	18%
	Litwa	21%
	Polska	23%

*Stawka VAT - Dane Komisji Europejskiej

Utrudnieniem dla małych i średnich przedsiębiorców jest również zróżnicowanie stawek podatku VAT. Obok stawki podstawowej istnieją również stawki obniżone w wysokości 8% i 5%. Ze względu jednak na niejednoznaczne interpretacje organów podatkowych, istnienie stawek obniżonych w dużym stopniu komplikuje poruszanie się w gąszczu przepisów prawa podatkowego. Warty odnotowania postulatem wydaje się być podnoszony przez wiele środowisk postulat ujednoczenia stawki podatku VAT na stosunkowo niskim poziomie. Według badań zawartych w przytoczonym wcześniej dokumencie Biura Analiz Sejmowych, 60% właścicieli firm opowiada się za jednolitą stawką VAT, ze wskazaniem na stawkę najniższą – piętnastoprocentową.

Zważywszy na fakt, iż z przeprowadzonych symulacji wynika, że jednolita stawka podatku VAT na poziomie 16% przyniosłaby budżetowi państwa znaczący przyrost wpływów, wydaje się to być realna propozycja¹⁷.

Jednym ze szczegółowych problemów dotyczących konstrukcji podatku VAT jest mnogość momentów powstania obowiązku podatkowego¹⁸. Zagadnienie to uregulowane jest w art. 19 ustawy o podatku od towarów i usług. W przepisie tym określa się ponad dwadzieścia różnych momentów powstania obowiązku podatkowego, w zależności od charakteru czynności. Ponadto

15 Raport Idea Bank i Tax Care „Mikroprzedsiębiorcy oceniają warunki do prowadzenia biznesu”, dostępny w Internecie pod adresem: http://g4.gazetaprawna.pl/p/_wspolne/pliki/1559000/1559806-raport-specjalny-mikroprzedsiębiorcy-oceniaja-warunki-do-prowadzenia-biznesu.pdf

16 Dyrektywa 2006/112/WE, dostępna w Internecie pod adresem: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32006L0112>

17 „Propozycja zmian podatków” autorstwa Federacji MSP, dokument dostępny w Internecie pod adresem: http://msp-24.pl/download/propozycje_zmian_podatkow.pdf

18 „Czarna Księga Przepisów Podatkowych” Federacji MSP, dostępna w Internecie pod adresem: http://msp-24.pl/czarna_ksiega_przepisow_podatkowych

w broszurze Ministerstwa Finansów¹⁹ wskazuje się, iż postanowienia umów cywilnoprawnych między stronami, dotyczące czasu wykonania usługi lub dostawy towaru, nie są rozstrzygające przy określaniu momentu powstania obowiązku podatkowego, co w efekcie rodzi ryzyko, że organy podatkowe za moment powstania obowiązku podatkowego mogą przyjąć oderwane od postanowień umownych zdarzenia²⁰. W połączeniu ze sprzecznymi interpretacjami wydawanymi przez organy podatkowe, stanowi to regulację skomplikowaną i nieprzejrzystą już u samych podstaw.

■ Kazus spedytorów²¹

Polscy spedytorzy mają istotny problem związany z określeniem momentu powstania obowiązku podatkowego, w przypadku organizacji transportu przy pomocy podwykonawcy. Według interpretacji indywidualnej Dyrektora Izby Skarbowej w Katowicach, obowiązek podatkowy powstaje na zasadach ogólnych, w chwili dostarczenia towarów. Naczelnik Opolskiego Urzędu Skarbowego z kolei stwierdził w interpretacji indywidualnej, że w tym szczególnym wypadku „za moment wykonania usługi spedycyjnej przez Spółkę można przyjąć moment otrzymania faktury lub listu przewozowego od podwykonawcy”.

4.4. Jak wynika z przytaczanego wcześniej dokumentu Biura Analiz Sejmowych, dla ponad 70% przedsiębiorców, w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw przeszkadza poziom skomplikowania przepisów dotyczących podatków dochodowych (w przypadku spółek kapitałowych będzie to podatek dochodowy od osób prawnych – CIT, reszty przedsiębiorców dotyczy podatek dochodowy od osób fizycznych – PIT). Ta statystyka nie dziwi. W ciągu ostatnich dziesięciu lat ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych była zmieniana ponad 60 razy²². Powtarza się więc, sformułowany w poprzednim podrozdziale, problem niepewności oraz nadzwyczajnego stopnia skomplikowania prawa podatkowego. Na stopień skomplikowania przepisów podatkowych zwraca uwagę nawet Minister w Kancelarii Prezydenta, Olgierd Dziekoński, twierdząc, że zdanie przedsiębiorców o systemie podatkowym jest generalnie złe²³. Dla 70% respondentów problem stanowią również stawki podatku. Wypada przyjrzeć się im bliżej. Od 2004 roku obowiązuje w Polsce liniowa stawka podatku dochodowego od osób prawnych, na poziomie 19%. Okazuje się jednak, że nie jest to już stawka konkurencyjna w stosunku do reszty europejskich gospodarek. W Bułgarii stawka tego podatku wynosi 10%, na Cyprze i w Irlandii 12,5%, w Łotwie 15%²⁴. Ponadto według szacunków irlandzkiego think-tanku Institute of International and European Affairs z 2011 roku, Polska ma szóstą najwyższą w Unii Europejskiej efektywną stawkę opodatkowania²⁵.

19 Dostępnej w Internecie pod adresem: <http://www.finanse.mf.gov.pl/documents/766655/1402295/Zmiany+w+zakresie+okre%C5%9Blania+momentu+powstania+obowi%C4%85zku+podatkowego+w+VAT+od+1+stycznia+2014+r.pdf>

20 Wywiad z Magdaleną Jaworską dla DGP, dostępny w Internecie pod adresem: <http://serwisy.gazetaprawna.pl/zmiany-w-vat/artykuly/776609,okreslenie-obowiazku-podatkowego-w-vat-moze-rodzic-spory.html>

21 Źródło: http://www.roedl.com/pl/pl/warto_wiedziec/zmiany_w_vat_2014_nie_rozstrzygna_problemov_podatkowych_spedytorow.html

22 Raport Idea Bank i Tax Care „Mikroprzedsiębiorcy oceniają warunki do prowadzenia biznesu”, dostępny w Internecie pod adresem: http://g4.gazetaprawna.pl/p/_wspolne/pliki/1559000/1559806-raport-specjalny-mikroprzedsiębiorcy-oceniaja-warunki-do-prowadzenia-biznesu.pdf

23 Wywiad dla DGP, dostępny w Internecie pod adresem: <http://podatki.gazetaprawna.pl/artykuly/768152,najwazniejsze-sa-zmiany-w-podatkach-dla-malych-i-srednich-przedsiębiorcow.html>

24 Źródło: <http://www.kpmg.com/global/en/services/tax/tax-tools-and-resources/pages/corporate-tax-rates-table.aspx>

25 Źródło: <http://www.iiea.com/blogosphere/effective-eu-corporate-tax-rates>

PAŃSTWO	EFEKTYWNA STAWKA OPODATKOWANIA CIT
Polska	17,7%
Austria	15,7%
Irlandia	11,9%
Francja	8,2%
Czechy	7,4%

Jeśli chodzi o opodatkowanie podatkiem dochodowym od osób fizycznych, wyróżnia się szereg problemów. Podstawowym z nich jest wyjątkowo niska kwota wolna od podatku, kształtująca się na poziomie 3091 złotych. Obejmuje więc ona w zasadzie jedynie osoby pracujące dorywczo, uczniów pracujących sezonowo w wakacje itd. Nie obejmuje z pewnością małych i średnich przedsiębiorców.

■ Na tle Europy, kwota wolna od podatku dochodowego jest w Polsce wręcz skandalicznie niska, a w dodatku w zasadzie niezmienna od wielu lat (mimo inflacji). Trzeba zwrócić uwagę na fakt, że w niektórych krajach europejskich (Finlandia) kwota wolna od podatku dochodowego jest niewiele mniejsza niż kwota, od której w Polsce zaczyna się opodatkowanie drugim, 32 procentowym progiem podatkowym (kwota wolna od podatku w Finlandii to równowartość około 65 tysięcy złotych).

Poza opodatkowaniem według skali podatkowej (którą możliwość wybiera większość przedsiębiorców)²⁶ 18% (do kwoty 85 528 zł) lub 32% (ponad kwotę 85 528 zł) stawką podatku dochodowego od osób fizycznych, istnieje w Polsce możliwość wyboru opodatkowania 19 procentowym podatkiem liniowym od pozarolniczej działalności gospodarczej lub za pomocą uproszczonych form opodatkowania, tj. karty podatkowej (gdzie stawka podatku zależy od rodzaju, rozmiaru i miejsca działalności) lub ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych (stawka zależy od rodzaju prowadzonej działalności).

Jak wspomniano wyżej, większość przedsiębiorców wybiera opodatkowanie według skali podatkowej, „mieszcząc się” w pierwszym progu podatkowym. Oznacza to, że ich dochody opodatkowane są stawką 18%. Jest to stawka umiarkowana, wzięwszy pod uwagę inne kraje europejskie, jednak w połączeniu z niską kwotą wolną od podatku i zamrożeniem progów podatkowych (wieloletni brak waloryzacji, mimo inflacji i zmieniających się warunków gospodarczych), skutkuje niejednokrotnie większym obciążeniem, niż w pozostałych krajach.

Mimo małej popularności, rozwiązaniem wydają się być pozostałe możliwe formy opodatkowania. Okazuje się jednak, że szereg ulg podatkowych dostępnych jest wyłącznie przy opodatkowaniu według skali. I tak, przy opodatkowaniu kartą podatkową lub liniowym podatkiem 19%, podatnik nie może skorzystać z żadnej ulgi. Nie może również rozliczyć się wspólnie z małżonkiem. Dla ryczałtu przewidziane są niektóre ulgi, ale tak samo jak przy karcie i podatku liniowym, nie można rozliczać się wspólnie z małżonkiem. Podatnicy opodatkowani ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych nie mogą również skorzystać z popularnej ulgi na dziecko. W efekcie, opłacalność opodatkowania np. 19% podatkiem liniowym, uwidacznia się nie dość, że po przekroczeniu drugiego progu podatkowego, to jeszcze przy założeniu, że podatnik nie mógłby skorzystać z przewidzianych prawem ulg przy opodatkowaniu według skali.

²⁶ Raport Idea Bank i Tax Care „Mikroprzedsiębiorcy oceniają warunki do prowadzenia biznesu”, dostępny w Internecie pod adresem: http://g4.gazetaprawna.pl/p/_wspolne/pliki/1559000/1559806-raport-specjalny-mikroprzedsiębiorcy-oceniaja-warunki-do-prowadzenia-biznesu.pdf

Kolejnym rozwiązaniem, które w zamierzeniu miało wesprzeć rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce jest tzw. kredyt podatkowy. Pomysł prezentuje się obiecująco. Osoby po raz pierwszy prowadzące działalność gospodarczą, mogą być zwolnione na okres 1 roku z obowiązku wpłacania zaliczek na podatek dochodowy i składania comiesięcznych deklaracji. Podatek należny za ten okres spłaca się następnie w ciągu pięciu kolejnych lat, po 20% rocznie²⁷. Okazuje się jednak, że z tak „atrakcyjnego” rozwiązania w latach 2008-2012 skorzystał tylko jeden przedsiębiorca²⁸. Wynika to z faktu, iż skorzystanie z kredytu podatkowego jest obwarowane kilkoma, bardzo trudnymi do spełnienia dla początkującego przedsiębiorcy warunkami. Przede wszystkim, zarówno w roku poprzedzającym rok skorzystania z kredytu, jak i w ciągu pięciu kolejnych lat, gdy podmiot musi ten kredyt spłacić, osoba fizyczna (czyli przedsiębiorca) musi osiągać średni miesięczny przychód w wysokości równoważności 1000 euro. Ponadto w roku poprzedzającym rok skorzystania z kredytu, przedsiębiorstwo musi zatrudniać co najmniej pięć osób (na pełny etat, z umową o pracę), a w ciągu następnych pięciu lat, nie może zmniejszać zatrudnienia o więcej niż 10%, w stosunku do roku poprzedniego. Spełnienie tych warunków jest w oczywisty sposób mało możliwe dla mikroprzedsiębiorcy, stawiającego swoje pierwsze kroki na rynku. Istotnym, lecz przekraczającym już ramy niniejszego opracowania problemem z podatkami dochodowymi, którymi opodatkowani są mali i średni przedsiębiorcy w Polsce, jest mnogość wydatków niezaliczających się do kosztów uzyskania przychodu.

4.5. Poza kwestiami podatkowymi, mali i średni przedsiębiorcy wskazują na kiepskie funkcjonowanie administracji publicznej i kłopoty z biurokracją. Według statystyk²⁹, dopełnianie formalności urzędniczych pochłania ponad 16% czasu kierownictw małych i średnich przedsiębiorstw. Dla porównania, analiza otoczenia konkurencyjnego zajmuje 9,1% czasu, a kontrolowanie pracowników 12,7%.

Wśród problemów administracyjnych wymienianych przez małych i średnich przedsiębiorców, znajdują się choćby takie „kwiatki” jak konieczność ewidencjonowania osób obdarowanych, jeśli koszt wytworzenia lub cena prezentu przekracza kwotę 5 złotych. Ponadto problematyczne są przedłużające się kontrole (dla limitów czasowych ustanowionych w ustawie o swobodzie działalności gospodarczej przewidziano sporo wyjątków), do przeprowadzenia których uprawniony jest szeroki krąg podmiotów.

■ Przedsiębiorcę w Polsce może skontrolować m.in.
Inspektor Kontroli Skarbowej, urząd skarbowy, Najwyższa Izba Kontroli, Państwowa Inspekcja Pracy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Inspekcja Handlowa, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Inspekcja Sanitarna, organ nadzoru budowlanego i wiele innych.

Rozwiązaniem, które miało przyczynić się do ułatwienia życia przedsiębiorcom jest tak zwane „jedno okienko”, stanowiące „one stop shop” dla firm. Założenie brzmiało obiecująco, przedsiębiorca załatwia wszystkie formalności w jednym miejscu i niemal „od ręki” zakłada działalność gospodarczą. Rzeczywistość okazała się rozczarowująca, czas oczekiwania na rozpoczęcie działalności gospodarczej paradoksalnie wydłużył się. Przed wprowadzeniem „jednego okienka” przedsiębiorca co prawda zanosił dokumenty w wiele miejsc (obecnie składa je po prostu w sądzie rejestrowym), ale od razu dowiadywał się o ewentualnych brakach w dokumentacji,

27 <https://www.akademiiarp.gov.pl/pigulka-wiedzy/34/kredyt-podatkowy-dla-poczatkujacych-przedsiębiorcow>

28 <http://taxcare.pl/tresci/porady/kredyt-podatkowy-praktycznie-niedostepny-dla-malych-firm>

29 [http://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/C5322ED5A2F2D077C12573F400399B54/\\$file/infos_028.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/C5322ED5A2F2D077C12573F400399B54/$file/infos_028.pdf)

mógł więc szybko naprawić swój błąd. Obecnie musi poczekać, aż sąd rejestrowy prześle dokumenty do miejsca docelowego (co może trwać nawet kilka tygodni), otrzyma informację zwrotną i powiadomi niedoszedłego przedsiębiorcę o uchybieniach. W efekcie, czas zakładania działalności gospodarczej w Polsce wzrósł do 30 dni³⁰.

■ Zakładanie działalności gospodarczej w Polsce jest drogie i długotrwałe. Rejestracja w sądzie rejestrowym i rejestracja jako płatnik podatku VAT, kosztuje łącznie 770 złotych i trwa około miesiąca³¹.

5. Małe i średnie przedsiębiorstwa w Singapurze

Małe i średnie przedsiębiorstwa funkcjonują w Singapurze pod różnymi formami prawnymi, a główne podatki, którymi są obciążone to podatek dochodowy od osób fizycznych, podatek dochodowy od osób prawnych oraz podatek od dóbr i usług. Prawo Singapuru przewiduje szereg udogodnień dla małych i średnich przedsiębiorstw, poczynając od rejestracji działalności gospodarczej, poprzez niskie stawki podatków, aż do licznych ulg i zwolnień podatkowych. W dokumencie przygotowanym przez IRAS (Inland Revenue Authority of Singapore) streszczona jest filozofia władz w stosunku do małych i średnich przedsiębiorców³².

■ *„Chcemy pomóc małym i średnim przedsiębiorstwom w płaceniu ich zobowiązań podatkowych. Wierzymy, że większość podatników chce być uczciwa. (...) Naszym celem jest uczynienie tego łatwym, mając cały czas na względzie, by nie wprowadzać zbyt wielu zmian jednocześnie. Chcemy, by koszty ponoszone w związku z tym przez małe i średnie przedsiębiorstwa były niskie”.*

IRAS współpracuje z singapurskim Ministerstwem Finansów, starając się, by prawo podatkowe w tym kraju sprzyjało wzrostowi małych i średnich przedsiębiorstw, a koszty ponoszone w związku ze zobowiązaniami podatkowymi były możliwie jak najniższe. Przyjęto wobec tego następujące rozwiązania.

CZĘŚCIOWE ZWOLNIENIE Z PODATKU DOCHODOWEGO OD OSÓB PRAWNYCH

Dotyczące $\frac{3}{4}$ z pierwszych 10 tysięcy singapurskich dolarów będących podstawą opodatkowania oraz $\frac{1}{2}$ z następnych 290 tysięcy. Co prawda jest to udogodnienie dostępne dla wszystkich firm, jednak w największym stopniu dotyczy małych i średnich przedsiębiorstw. Szacuje się, że w stosunku do aż 80% przedsiębiorstw, obniża efektywną stawkę podatku do zaledwie 10%.

CZASOWE, CZĘŚCIOWE ZWOLNIENIE Z PODATKU DOCHODOWEGO DLA NOWYCH FIRM

Dotyczy nowo założonych przedsiębiorstw. Przez pierwsze trzy lata działalności, każdoroczny dochód do 100 tysięcy singapurskich dolarów jest zwolniony z podatku. Dodatkowo, 50% z następnych 200 tysięcy dolarów singapurskich jest również zwolnione z podatku.

30 Dane za: <http://serwis.gazetaprawna.pl/msp/artykuly/769011,wkrotce-zalozymy-firme-o-wiele-szybciej-jedno-okienko-w-koncu-zacznie-dzialac-prawidlowo.html>

31 Dane za: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreconomies/poland#starting-a-business>

32 Źródło cytatu, jak i danych zawartych w tym rozdziale: http://www.itdweb.org/smeconference/documents/singapore_paper.pdf

WYSOKI PRÓG DLA OBOWIĄZKOWEJ REJESTRACJI JAKO PŁATNIK GST (VAT)

Fakt bycia płatnikiem podatku od towarów i usług nakłada na przedsiębiorstwa szereg obowiązków formalnych, wpisanych niejako w konstrukcję i koncepcję tego podatku. Regularne wypełnianie deklaracji oraz często długotrwałe przechowywanie faktur jest problematyczne nawet dla dużych przedsiębiorstw, więc dla tych z sektora małych i średnich może stanowić obciążenie nie do zaakceptowania. Mając to na uwadze, w Singapurze ustanowiono wysoki próg dla obowiązkowej rejestracji jako płatnik podatku od towarów i usług – aż milion singapurskich dolarów rocznego obrotu, co według instytucji stanowi jeden ze zdecydowanie najwyższych progów na świecie. Oczywiście przedsiębiorstwa, których działalność implikuje chęć ubiegania się o zwroty podatku zapłaconego wcześniej przez kontrahentów, mają możliwość dobrowolnej rejestracji jako płatnik. Warto przy tym zauważyć, że Singapur ma bardzo niską stawkę podatku od towarów i usług – zaledwie 7%. Gdy ją ustanawiano w 2007 roku (podwyższenie z poprzednich 5%), małe i średnie przedsiębiorstwa rejestrujące się dobrowolnie jako płatnicy tego podatku, otrzymali bezzwrotną pomoc w wysokości 5 tysięcy dolarów singapurskich (by ułatwić im pokrycie kosztów niezbędnego sprzętu, oprogramowania itd.).

NISKIE STAWKI PODATKÓW DOCHODOWYCH

Kwota wolna od podatku dochodowego od osób fizycznych wynosi 20 tysięcy dolarów singapurskich. Następne 10 tysięcy jest opodatkowane niską stawką 2%. Kolejne 10 tysięcy opodatkowane było stawką 3,5%, a następny próg podatkowy to 7%, którym opodatkowane jest następne 40 tysięcy dochodu. Najwyższa stawka podatku dochodowego od osób fizycznych w Singapurze to 20%, którym opodatkowany jest dochód powyżej 320 tysięcy dolarów. Dodatkowo obowiązuje system licznych ulg podatkowych. Stawka podatku dochodowego od osób prawnych to 17%. Ponadto Singapur cechuje się niskim stopniem zbiurokratyzowania. W ciągu roku przedsiębiorca dokonuje pięciu płatności, a wypełnienie wszystkich formularzy i deklaracji zajmuje mu około 82 godzin w skali roku, co czyni system podatkowy tego kraju piątym najbardziej przyjaznym na świecie³³.

■ W Singapurze funkcjonuje około 148 tysięcy małych i średnich przedsiębiorstw, co stanowi 99% całkowitej liczby przedsiębiorstw w tym kraju. Zatrudnionych w małych i średnich przedsiębiorstwach jest aż 63% pracujących mieszkańców Singapuru. Sektor małych i średnich przedsiębiorstw wytwarza 46% produktu krajowego brutto tego kraju.

6. Małe i średnie przedsiębiorstwa w krajach europejskich

Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na o wiele niższe koszty i krótszy czas oczekiwania na rozpoczęcie działalności gospodarczej w większości krajów europejskich, w porównaniu do Polski³⁴.

³³ Dane zaczerpnięte z: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/singapore/paying-taxes/>

³⁴ Dane za: <http://www.doingbusiness.org/data/exploretopics/starting-a-business>

PAŃSTWO	KOSZTY (% W STOSUNKU DO DOCHODU PER CAPITA)	CZAS OCZEKIWANIA (DNI)
Wielka Brytania	0,3	12
Francja	0,9	6,5
Estonia	1,5	6,5
Szwecja	0,5	16
Łotwa	1,9	12,5
Dania	0,2	5,5
Polska	14,3	30

Wynika to między innymi z faktu, że wiele czynności niezbędnych do założenia działalności gospodarczej w krajach zachodniej Europy można skutecznie wykonać choćby przez Internet lub w formach uproszczonych. Już w 1998 roku w Niemczech zaczynano wdrażać program Media Komm, dzięki któremu niemieccy przedsiębiorcy mogą dokonać znacznej części czynności przez Internet³⁵ (informatyzacja udzieliła im również możliwości uzyskiwania online porad prawnych, czy konsultacji podatkowych). Warto wspomnieć o przykładzie portugalskim, gdzie rozpoczęcie działalności gospodarczej w ramach jednoosobowego przedsiębiorstwa wymaga jedynie zarejestrowania firmy w urzędzie finansowym i uzyskania numeru identyfikacji podatkowej³⁶.

W Szwecji, Hiszpanii, czy na Węgrzech, rejestracja dla potrzeb podatkowych odbywa się całkowicie przez Internet. W Irlandii stworzono system pomocy dla nowych firm – zaraz po rejestracji mogą poprosić o spotkanie z przedstawicielem organu podatkowego, który pomaga im przejść przez cały proces i udziela pełnej informacji³⁷.

Kraje Unii Europejskiej cechują się też z reguły niższymi obciążeniami podatkowymi niż w Polsce. Dobitnie świadczy o tym porównanie kwot wolnych od podatku dochodowego.

PAŃSTWO	KWOTA WOLNA OD PODATKU (W ZŁ)*
Wielka Brytania	48 002
Niemcy	34 032
Finlandia	67 395
Hiszpania	74 122
Polska	3091

*Dane za: http://wyborcza.pl/1,75248,15626590,Polacy_bardzo_wczesnie_zaczynaja_placic_podatki.html

Kwota wolna od podatku jest istotnym czynnikiem oceny systemu podatkowego w odniesieniu do działalności małych i średnich przedsiębiorstw, ponieważ często nie podlegają oni opodatkowaniu z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych, lecz z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych.

W Wielkiej Brytanii przedsiębiorstwa o dochodzie rocznym poniżej 52 tysięcy funtów zwolnio-

35 Więcej informacji: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/other/unpan022021.pdf>

36 Dokument Stowarzyszenia Promocji Przedsiębiorczości w Rzeszowie, dostępny w Internecie pod adresem: www.stalowawola.pl/cms/upload/file/mspwue.doc

37 Dokument Komisji Europejskiej, dostępny w Internecie pod adresem: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/2277/attachments/1/translations/en/renditions/native>

ne są z obowiązku rejestracji VAT, a przedsiębiorstwa o rocznym dochodzie poniżej 10 tysięcy funtów, płacą zaledwie 10-procentowy podatek dochodowy.

Bardzo istotną kwestią jest poziom skomplikowania systemu podatkowego, wyrażony czasem poświęcanym na rozliczanie się z fiskusem. Pod tym względem Polska również wypada bardzo źle na tle reszty Europy.

PAŃSTWO	CZAS POŚWIĘCANY NA WYPEŁNIENIE NIE-ZBĘDNYCH DEKLARACJI I ZAPŁATĘ PODATKÓW (GODZINY)*
Wielka Brytania	110
Finlandia	93
Dania	130
Polska	286

* Dane Banku Światowego.

By zminimalizować negatywne skutki zmian w prawie podatkowym, w krajach europejskich powszechne są rządowe seminaria i kursy dla przedsiębiorców (choćby w Danii, Szwecji, czy na Litwie). We Włoszech tego typu przedsięwzięcia odbywają się za pomocą wideokonferencji, a w Austrii przedsiębiorcy mają możliwość zapisania się do newslettera, na bieżąco informującego ich o zmianach w prawie podatkowym.

We Włoszech mali przedsiębiorcy mogą korzystać z pomocy asystentów przy wypełnianiu deklaracji podatkowych, w Szwecji przewidziano prostsze formy opodatkowania podatkiem CIT dla małych przedsiębiorców.

W Belgii mali przedsiębiorcy nie są zobowiązani do księgowania sprzedaży i wydatków celem udokumentowania dochodu, ponieważ mogą skorzystać z instytucji dochodu oszacowanego. Belgijska administracja podatkowa nawiązała szereg porozumień z przedstawicielami różnych sektorów, w których odsetek małych i średnich przedsiębiorstw jest duży, by oszacować średni dochód danego podmiotu w powiązaniu z różnymi czynnikami, np. dla fryzjerów z ilością zatrudnionego personelu.

Szwedzkim rozwiązaniem jest specjalne konto podatkowe. Przedsiębiorca logując się na takie konto w Internecie, może sprawdzić bilans opłaconych podatków, wysokość ewentualnych odsetek, czy wskazać konto, na które urząd ma dokonać przelewu ewentualnej nadpłaty.

7. Podsumowanie

Jak wynika z powyższych danych i rozważań, Polska jest krajem ze złym, nieprzyjaznym i skomplikowanym systemem podatkowym. Mimo stosunkowo umiarkowanych stawek podatków, faktyczne obciążenie fiskalne jest większe niż w dużej części krajów europejskich. Najmocniej odbija się to na kondycji małych i średnich przedsiębiorstw, bowiem to one stanowią kręgosłup polskiej gospodarki. Rozwiązania, które w zamierzeniu miały ułatwić im działalność i odciążyc je, w rzeczywistości albo są martwymi instytucjami, albo nie stanowią na tyle atrakcyjnej możliwości, by przedsiębiorcy opłacało się włożyć czas i wysiłek w zaznajomienie się z odpowiednimi przepisami. W efekcie polskie małe i średnie przedsiębiorstwa są mniej wydajne, niż ich europejskie odpowiedniki, co skutkuje mizerną kondycją gospodarczą kraju.

Przykład Singapuru pokazuje, że najprostszą drogę do dobrobytu i rozwoju kraju stanowi maksymalne upraszczanie przepisów, ograniczanie biurokracji i drastyczne zmniejszanie obciążeń podatkowych, szczególnie dla małych i średnich przedsiębiorców. Tym sposobem, średnio za-

możny kraj azjatycki stał się jedną z najpotężniejszych i najszybciej rozwijających się gospodarek świata.

Jako państwo członkowskie Unii Europejskiej, Polska zobligowana jest do stwarzania klimatu gospodarczego sprzyjającego rozwojowi małej i średniej przedsiębiorczości. Tym bardziej, że jest to obszar żywego zainteresowania i działania instytucji i organów unijnych. Jak się okazuje, pozostałe kraje na naszym kontynencie radzą sobie z tym zadaniem o wiele lepiej niż my, co dobitnie pokazują rankingi wolności gospodarczej, czy jakości systemu podatkowego, w których Polska plasuje się zazwyczaj raczej w otoczeniu małych krajów afrykańskich, niż państw rozwiniętych, do których grona chcielibyśmy należeć.

Gdy rozmawiamy z przedstawicielami rządu czy też urzędnikami i przedstawiamy nasze postulaty w zakresie uproszczenia prawa, podatków i warunków prowadzenia działalności gospodarczej, bardzo często z ich strony pada argument, że oni owszem, bardzo by chcieli, ale „Unia nie pozwala”.

Niniejsze opracowanie zadaje kłam tym twierdzeniom. Unia nie tylko nie zabrania, ale wręcz nakazuje tworzenie bardziej przyjaznych rozwiązań dla sektora MŚP w państwach członkowskich.

Brak takich rozwiązań i traktowanie małych firm na równi z korporacjami jest wręcz sprzeczne z zaleceniami Unii Europejskiej.

To polski rząd i jego administracja, a nie Unia Europejska, są winni temu, że nasz system podatkowy i warunki prowadzenia działalności gospodarczej są uznawane za jedne z najgorszych w Europie.

W dziedzinie wolności gospodarczej przed nami jest zdecydowana większość „starych” oraz „nowych” krajów europejskich. A jesteśmy w tej samej Unii i podlegamy temu samemu prawu europejskiemu.

Najwyższy czas zmienić ten stan rzeczy i wyrównać szanse polskich przedsiębiorców z europejskimi, którzy działają w zdecydowanie lepszych warunkach prawno-instytucjonalnych.

*Cezary Kaźmierczak
Prezes ZPP*